בַּדֶּרֶךְ, אֲבָל אִם לֹא הָיָה עָנִי וְלֹא רָחוֹק, לֹא: ב זֶה שֶׁאָמַרְנוּ שֶׁהַקּוֹנֶה שְׁבִיתָה בְּרִחוּק מָקוֹם שֶׁיַּחֲזִיק בַּדֶּרֶךְ, לֹא שֶׁיֵּצֵא וְיֵלֵךְ בַּשָּׂדֶה, [ג]אֶלָּא אֲפִלּוּ יָרַד מִן הָעֲלִיָּה לֵילֵךְ לְאוֹתוֹ מָקוֹם וְקֹדֶם שֶׁיָּצָא מִפֶּתַח הֶחָצֵר * הֶחֱזִירוֹ חֲבֵרוֹ, הֲרֵי זֶה הֶחֱזִיק וְקָנָה שְׁבִיתָה. וְכָל הַקּוֹנֶה שְׁבִיתָה בְּרִחוּק מָקוֹם (ז) [ד]אֵינוֹ צָרִיךְ לוֹמַר שְׁבִיתָתִי בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי, אֶלָּא (ח) * כֵּיוָן שֶׁגָּמַר בְּלִבּוֹ וְהֶחֱזִיק בַּדֶּרֶךְ כָּל שֶׁהוּא, קָנָה שָׁם שְׁבִיתָה. וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר מִי שֶׁיָּצָא בְּרַגְלָיו וְעָמַד בַּמָּקוֹם שֶׁקּוֹנֶה בּוֹ שְׁבִיתָה שֶׁאֵינוֹ צָרִיךְ לוֹמַר כְּלוּם, * אֶלָּא כֵּיוָן שֶׁגָּמַר בְּלִבּוֹ, קָנָה: ג [ה]אַנְשֵׁי הָעִיר שֶׁשָּׁלְחוּ אֶחָד מֵהֶם לְהוֹלִיךְ לָהֶם עֵרוּבָם לְמָקוֹם יָדוּעַ וְהֶחֱזִיק בַּדֶּרֶךְ וְהֶחֱזִירוֹ חֲבֵרוֹ וְלֹא הוֹלִיךְ עֵרוּבָם, הֵם לֹא קָנוּ שְׁבִיתָה בְּאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁהֲרֵי לֹא הֻנַּח שָׁם עֵרוּבָם, וְאֵין לָהֶם לְהַלֵּךְ בִּמְדִינָתָם אֶלָּא אַלְפַּיִם אַמָּה לְכָל רוּחַ, (ט) וְהוּא קָנָה שָׁם עֵרוּב, שֶׁהֲרֵי הוּא בָּא בַּדֶּרֶךְ וְנִתְכַּוֵּן לִשְׁבּוֹת שָׁם וְהֶחֱזִיק בַּדֶּרֶךְ, לְפִיכָךְ יֵשׁ לוֹ לֵילֵךְ לְאוֹתוֹ מָקוֹם לְמָחָר וְלֵילֵךְ מִמֶּנּוּ אַלְפַּיִם אַמָּה לְכָל רוּחַ:

ג שָׁם (נב.), מַעֲבְדָא דְּרַב (נַחְמָן) [נָתָן] בַּר אוֹשַׁעְיָא, כְּפִי גִּרְסַת הָרִי״ף (טו.). ד שָׁם בִּבְרַיְיתָא (נב.), וּכְרַבִּי יוֹסִי וּכְאוֹקִימְתָּא דְּרַב יוֹסֵף. ה מִשְׁנָה שָׁם, וּכְרַבִּי יְהוּדָה. הָרַמְבַּ״ם בְּפֶרֶק ז׳ מֵהִלְכוֹת עֵרוּבִין (ה״ח).

תיא מִי שֶׁהָיָה בֵּיתוֹ בַּמִּזְרָח וְנָתַן הָעֵרוּב בַּמַּעֲרָב. וּבוֹ סָעִיף אֶחָד:

א [א]מִי שֶׁהָיָה (א) בְּמִזְרַח בֵּיתוֹ בַּשָּׂדֶה, (ב) וְאָמַר לִשְׁלוּחוֹ לְעָרֵב לוֹ בַּמַּעֲרָב, אִם נָתַן (ג) הָעֵרוּב

א מִשְׁנָה עֵרוּבִין ס׳ (ע״א).

בֵּאוּר הֲלָכָה

שְׁבִיתָתִי בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי כִּי אִם כְּשֶׁהֶחֱזִיק בַּדֶּרֶךְ, וּבְעָשִׁיר אַף בְּשֶׁהֶחֱזִיק בַּדֶּרֶךְ אֵין לְהָקֵל כִּי אִם כְּשֶׁבָּא בַּדֶּרֶךְ מַמָּשׁ. וְהוּא לִכְאוֹרָה פֶּלֶא, דְּמִנַּיִן לוֹ כָּל זֶה, וְלוֹמַר דְּפֵרֵשׁ כֵּן דִּבְרֵי הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ דְּהַאי בַּמָּה דְּבָרִים אֲמוּרִים אַדִּלְעֵיל קָאֵי, הוּא דָּבָר בָּדוּי, דַּהֲלֹא דִּבְרֵי הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ נוֹבֵעַ מִדִּבְרֵי הָרַמְבַּ״ם (פ״ז ה״ג), וְדַעַת הָרַמְבַּ״ם דַּאֲפִלּוּ בְּבֵיתוֹ מֻתָּר הָעָנִי לוֹמַר כַּיָּדוּעַ בַּפּוֹסְקִים. וְנִרְאֶה דְּכָתַב זֶה בְּדֶרֶךְ הַכְרָעָה, דְּלֹא רָצָה לִפְסֹק כְּדַעַת הָרַמְבַּ״ם שֶׁיְּהֵא מֻתָּר לְעָנִי אֲפִלּוּ בְּבֵיתוֹ לוֹמַר שְׁבִיתָתִי בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי, אַף דְּיֵשׁ לְפָרֵשׁ כֵּן גַּם דַּעַת הָרִי״ף (יד:) שֶׁכָּתַב בִּסְתָמָא דִּבְעָנִי הֵקֵלּוּ וּכְפַשְׁטִיּוּת לְשׁוֹן הַשַּׁ״ס (נא.), וְלֹא הִזְכִּיר כְּלָל שֶׁצָּרִיךְ שֶׁיְּהֵא בַּדֶּרֶךְ דַּוְקָא, וְגַם בָּרֵז״ה (יד: ד״ה ובהלכות) מְבֹאָר כֵּן לְהָדְיָא עַיֵּן שָׁם, מִכָּל מָקוֹם רֹב הַפּוֹסְקִים חוֹלְקִין עַל זֶה, וְהוּא הָרַבֵּנוּ חֲנַנְאֵל [שֶׁהֵבִיא הָרִיטְבָּ״א (נא:) בִּשְׁמוֹ, וּבְפֵרוּשׁ רַבֵּנוּ חֲנַנְאֵל שֶׁלְּפָנֵינוּ לֹא נִמְצָא דָּבָר זֶה] וְרַשִׁ״י (שם ד״ה עני) וְרַבֵּנוּ יוֹנָתָן [בְּפֵרוּשׁוֹ בַּמִּשְׁנָה] וְאוֹר זָרוּעַ (ח״ב הל׳ עירובין סי׳ קנח), וְכָתַב כֵּן בְּשֵׁם רַשְׁבַּ״ם, וְכֵן הוּא דַּעַת הָרַשְׁבָּ״א (נא:) וְהָרִיטְבָּ״א (שם) וְרַבֵּנוּ יְרוּחָם (נתיב יב חלק יח), וּלְדִבְרֵיהֶם כָּל שֶׁהוּא בְּבֵיתוֹ לֹא חֲשִׁיב עָנִי לְעוֹלָם, כִּי לֹא מָצוּי עָנִי שֶׁלֹּא יִהְיֶה לוֹ מְזוֹן שְׁתֵּי סְעוּדוֹת, וְלָכֵן לֹא פְּלוּג רַבָּנָן, וְרַק בַּדֶּרֶךְ. אֶמְנָם לְעִנְיַן הֶחֱזִיק בַּדֶּרֶךְ שֶׁהֶחְמִיר הַחַיֵּי אָדָם (כלל עז סי״ז) שֶׁהִצְרִיךְ שֶׁיְּהֵא גַּם עָנִי דַּוְקָא, לִכְאוֹרָה הוּא נֶגֶד כָּל הַפּוֹסְקִים, דְּהָרַמְבַּ״ם גּוּפָא לֹא סְבִירָא לֵיהּ כֵּן וְכַנַּ״ל, וְכָל הָרִאשׁוֹנִים הַנַּ״ל כֻּלָּם סוֹבְרִים דִּבְהֶחֱזִיק בַּדֶּרֶךְ אַף עָשִׁיר כְּעָנִי חָשׁוּב, וּמִשּׁוּם דְּרֹב הָעוֹמְדִין בַּדֶּרֶךְ אֵין פַּת מָצוּי לָהֶן וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב הָרַבֵּנוּ חֲנַנְאֵל, וְכֵן הוּא מַשְׁמָעוּת הַשַּׁ״ס (שם) דְּקָאָמַר אִיהוּ כֵּיוָן דִּנְפַק לְאֹרְחָא הָוֵי לֵיהּ עָנִי. אֶמְנָם מִכָּל מָקוֹם אֵין דִּבְרֵי הַחַיֵּי אָדָם דְּחוּיִים מֵהֲלָכָה, מִשּׁוּם דְּעִקַּר הֶחֱזִיק בַּדֶּרֶךְ לְדַעַת הַרְבֵּה פּוֹסְקִים הוּא דַּוְקָא כְּשֶׁיָּצָא שֶׁלֹּא עַל מְנָת לְעָרֵב, וּכְמוֹ שֶׁכָּתַבְנוּ בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה (סק״ב), וְהוֹכִיחוּ כֵּן מִלְּשׁוֹן הַשַּׁ״ס (נא:) דְּקָאָמַר מִי שֶׁהָיוּ לוֹ שְׁנֵי בָתִּים בִּשְׁנֵי תְּחוּמֵי שַׁבָּת, דְּמַשְׁמַע דַּוְקָא כְּשֶׁהֶחֱזִיק בַּדֶּרֶךְ כְּדֵי לְהַגִּיעַ לְבֵית אַחַר שֶׁיֵּשׁ לוֹ בְּמָקוֹם אַחַר וְאַחַר כָּךְ נִמְלַךְ לַחֲזֹר וְלָלוּן לְעַת עַתָּה בַּבַּיִת, דְּאִז יֵשׁ לְחָשְׁבוֹ כְּבָא בַּדֶּרֶךְ, אֲבָל בְּיָצָא עַל מְנָת לְעָרֵב לֹא חָשׁוּב כְּבָא בַּדֶּרֶךְ אֶלָּא הֲרֵי הוּא כְּיוֹשֵׁב בְּבֵיתוֹ שֶׁצָּרִיךְ לְעָרֵב בְּפַת דַּוְקָא מִפְּנֵי שֶׁפִּתּוֹ מְצוּיָה לוֹ בְּבֵיתוֹ, וְלָכֵן דַּעַת הַחַיֵּי אָדָם דְּיֵשׁ לָחֹשׁ לְדַעַת כָּל הָנֵי רַבְּוָתָא, וְאֵין לְהָקֵל בָּזֶה עַל כָּל פָּנִים אֶלָּא דַּוְקָא בְּעָנִי שֶׁאֵין לוֹ שְׁתֵּי סְעוּדוֹת, וּבְצָרוּךְ דַּעַת הָרַמְבַּ״ם וְהָרַז״ה הַנַּ״ל דִּבְעָנִי מֻתָּר אֲפִלּוּ בְּבֵיתוֹ, וְנָכוֹן הוּא. [וּבְסֵפֶר גְּאוֹן יַעֲקֹב (נא:) כָּתַב דְּאַף לְהָרַמְבַּ״ם וְכֵן לַתּוֹסָפוֹת (נא: ד״ה ויצא) וְרַמְבַּ״ן, עַל כָּל פָּנִים צָרִיךְ שֶׁיֵּצֵא עַל מְנָת לְהַחְשִׁיךְ שָׁם וְאַחַר כָּךְ לָלֶכֶת לַמָּקוֹם הַשֵּׁנִי, וְלֹא בְּיָצָא לִקְנוֹת שְׁבִיתָה וְלַחֲזֹר וְלָלוּן בְּבֵיתוֹ, וּלְשׁוֹן הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ נַמִי יֵשׁ לְיַשֵּׁב בְּאֹפֶן זֶה]. אָכֵן בְּבָא בַּדֶּרֶךְ מַמָּשׁ, בְּוַדַּאי קוֹנֶה שְׁבִיתָה בַּאֲמִירָתוֹ, אַף שֶׁיֵּשׁ בְּיָדוֹ פַּת, וּכְמוֹ שֶׁכָּתַבְנוּ לְעֵיל בְּסוֹף סִימָן ת״ט (ביה״ל ד״ה ודוקא):

ב * הֶחֱזִירוֹ חֲבֵרוֹ הֲרֵי זֶה הֶחֱזִיק וְכוּ׳. כָּאן לֹא הִזְכִּיר אוֹ שֶׁחָזַר מֵעַצְמוֹ כְּבַסָּעִיף הַקּוֹדֵם. וְאֶפְשָׁר דִּבְדַוְקָא נָקַט, דִּבְסָעִיף א׳ שֶׁהֶחֱזִיק מַמָּשׁ בַּדֶּרֶךְ, אַף שֶׁחָזַר מֵעַצְמוֹ קָנָה שְׁבִיתָה, אֲבָל כָּאן שֶׁלֹּא יָרַד רַק מִן הָעֲלִיָּה, אֶפְשָׁר דְּדַוְקָא כְּשֶׁהֶחֱזִירוֹ חֲבֵרוֹ וְלֹא מֵעַצְמוֹ. וּבְרִיטְבָּ״א (נב.) כָּתַב, בְּהֶחֱזִיק בַּדֶּרֶךְ דַּוְקָא בְּהֶחֱזִירוֹ חֲבֵרוֹ וְלֹא מֵעַצְמוֹ, דְּהָתָם אָמְרִינַן דְּנִמְלַךְ הוּא. מִכָּל מָקוֹם אַף לְהָרַמְבַּ״ם (פ״ג ה״ט) יֵשׁ לוֹמַר דְּרַק בְּהֶחֱזִיק מַמָּשׁ בַּדֶּרֶךְ מֵקַל גַּם בְּחָזַר מֵעַצְמוֹ, אֲבָל בְּיָצָא רַק מִפֶּתַח בֵּיתוֹ מוֹדֶה לְהָרִיטְבָּ״א, וּכְפַשְׁטִיּוּת לְשׁוֹן הָעֲבְדָא דְּמַיְיתֵי שָׁם בַּגְּמָרָא מֵרַב יְהוּדָא דְּמַיְירֵי שָׁם בְּהֶחֱזִירוֹ חֲבֵרוֹ. וּבְחַיֵּי אָדָם (כלל עז סי״ז) מַשְׁמַע דְּגַם בָּזֶה מְקִלִּינַן אַף בְּחָזַר מֵעַצְמוֹ, וְצָרִיךְ עִיּוּן לְדִינָא:

* כֵּיוָן שֶׁגָּמַר בְּלִבּוֹ וְהֶחֱזִיק בַּדֶּרֶךְ וְכוּ׳. הִנֵּה בְּסוֹף סִימָן הַקּוֹדֵם רֵישׁ סָעִיף י״א כָּתַב ׳וְאָמַר שְׁבִיתָתִי תַּחְתָּיו בְּעִקָּרוֹ׳ וְכוּ׳, וְכֵן הוּא לְשׁוֹן הַמִּשְׁנָה, וְלֹא כָּתַב דְּגָמַר בְּלִבּוֹ נַמִי מְהַנֵּי, וְלִכְאוֹרָה כָּל שֶׁכֵּן הוּא שָׁם דִּמְהַנֵּי גָּמַר בְּלִבּוֹ. אָכֵן יֵשׁ לוֹמַר דְּשָׁם גָּרַע לְעִנְיָן זֶה, דְּכָאן שֶׁהֶחֱזִיק בַּדֶּרֶךְ עָרֵב שַׁבָּת עַל מְנָת לִקְנוֹת שָׁם שְׁבִיתָה [אוֹ עַל מְנָת לֵילֵךְ לְעִיר אַחֶרֶת לְדַעַת שְׁאָרֵי פּוֹסְקִים, וְאַף דִּלְבַסּוֹף חָזַר לְעַת עָרֵב לָלוּן בְּעִירוֹ, גַּם כֵּן אֲנָן סָהֲדֵי דְּכַוָּנָתוֹ לִקְנוֹת שָׁם שְׁבִיתָה וְכַנַּ״ל], יְצִיאָתוֹ מוֹכַחַת עַל כַּוָּנָתוֹ לִקְנוֹת, אֲבָל הָתָם דְּמַיְרֵי כְּשֶׁהוֹלֵךְ בַּדֶּרֶךְ מִכְּבָר, אֵין כַּוָּנָתוֹ מוֹכַחַת מִתּוֹךְ מַעֲשָׂיו, וְעַל כֵּן צָרִיךְ שֶׁיֹּאמַר בְּפִיו דַּוְקָא, וּמְצָאתִי אַחַר כָּךְ שֶׁכֵּן כָּתַב בְּתוֹסֶפֶת שַׁבָּת (סק״א). אָכֵן בֶּאֱמֶת גַּם שָׁם אֵין כָּאן מַעֲשֶׂה הַמּוֹכִיחַ עַל הַכַּוָּנָה כְּדֶאָמְרִינַן בְּעֵרוּבִין (ל״ח) [ל״ט] (ע״א) בַּגְּמָרָא דִּלְמָא חֲמָרָא אִירְכַס לֵיהּ עַיֵּן שָׁם, וְכֵן מוּכָח מֵהָרַשְׁבָּ״א בְּחִדּוּשָׁיו דַּף נ״ב (ע״א) דִּבּוּר הַמַּתְחִיל וְרַב יוֹסֵף אָמַר וְכוּ׳ עַיֵּן שָׁם, וְכֵן מוֹרֶה פַּשְׁטִיּוּת לְשׁוֹן הָרַמְבַּ״ם פֶּרֶק ז׳ מֵהִלְכוֹת עֵרוּבִין הֲלָכָה ג׳, עַיֵּן שָׁם דְּגַם בְּבָא בַּדֶּרֶךְ מְהַנֵּי כַּוָּנָה, וְעַיֵּן בְּתוֹסָפוֹת דַּף מ״ט עַמּוּד ב׳ דִּבּוּר הַמַּתְחִיל וְאָמַר שֶׁכָּתְבוּ וְהָא דְּנָקַט וְאָמַר אַטּוּ כְּשֶׁאוֹמֵר שְׁבִיתָתִי בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי, דְּמַשְׁמַע לִכְאוֹרָה מִזֶּה דְּסָבְרִי דְּהָתָם בָּעֵי אֲמִירָה דַּוְקָא, אֶפְשָׁר דִּפְלִיגִי אַהֲרַמְבַּ״ם, אוֹ דְּמַחֲשָׁבָה כְּדֵי לִקְנוֹת גַּם כֵּן כַּאֲמִירָה דָּמְיָא, וּלְאַפּוּקֵי בְּאוֹמֵר שְׁבִיתָתִי בִּמְקוֹמִי, דְּשָׁם אֵין צָרִיךְ אֲפִלּוּ הַכַּוָּנָה כְּדֵי לִקְנוֹת שְׁבִיתָה, וּכְדִלְעֵיל בְּסִימָן ת׳ (ס״א):

* אֶלָּא כֵּיוָן שֶׁגָּמַר בְּלִבּוֹ וְכוּ׳. זֶהוּ לְשׁוֹן הָרַמְבַּ״ם (פ״ז ה״ט), וְכֵן כָּתַב הָרֹא״ש בְּפֶרֶק מִי שֶׁהוֹצִיאוּהוּ אוֹת י״ג דְּעָשִׁיר הָעוֹמֵד בְּעִירוֹ וּמַחְשִׁיךְ עַל הַתְּחוּם בָּעִינַן שֶׁיְּכַוֵּן

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

פְּלוֹנִי. וּבְהֶחֱזִיק בַּדֶּרֶךְ, אַף בְּעָשִׁיר יָכוֹל לוֹמַר שְׁבִיתָתִי בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי, וּמַה שֶׁכָּתַב אוֹ בְּרָחוֹק כְּגוֹן שֶׁהָיָה בָּא בַּדֶּרֶךְ, כְּבָר בֵּאֵר מִתְּחִלָּה דִּבְהֶחֱזִיק בַּדֶּרֶךְ הֵקֵלּוּ כְּאִלּוּ בָּא מַמָּשׁ בַּדֶּרֶךְ. וְעַיֵּן בְּבֵאוּר הֲלָכָה (ד״ה במה דברים אמורים) שֶׁהֵבֵאנוּ דַּעַת כַּמָּה פּוֹסְקִים שֶׁסּוֹבְרִין דְּאַף בְּעָנִי לֹא הֵקֵלּוּ לוֹמַר שְׁבִיתָתִי בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי כְּשֶׁהוּא בְּבֵיתוֹ כִּי אִם כְּשֶׁהֶחֱזִיק כְּבָר בַּדֶּרֶךְ, וְכֵן פָּסַק הַחַיֵּי אָדָם (כלל עז סי״ג):

ב (ז) אֵינוֹ צָרִיךְ לוֹמַר שְׁבִיתָתִי בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי וְכוּ׳. וְיֵשׁ (ד) חוֹלְקִין, דְּדַוְקָא בְּמִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ שְׁנֵי בָתִּים בִּשְׁנֵי תְּחוּמֵי שַׁבָּת, דְּהָתָם אָמְרִינַן אַף דְּהֶחֱזִירוֹ חֲבֵרוֹ, מִכָּל מָקוֹם הָיָה דַּעְתּוֹ לִקְנוֹת שְׁבִיתָה כְּדֵי שֶׁיּוּכַל אַחַר כָּךְ לֵילֵךְ לְשָׁם, אֲבָל בְּלָאו הָכִי לֹא, דְּאָמְרִינַן דְּנִמְלַךְ הוּא שֶׁלֹּא לֵילֵךְ לְשָׁם עוֹד, (ה) אִם לֹא שֶׁאָמַר בְּפֵרוּשׁ שְׁבִיתָתִי בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי [בַּ״ח וּבֵית מֵאִיר]: (ח) כֵּיוָן שֶׁגָּמַר בְּלִבּוֹ. לְשֵׁם שְׁבִיתָה: ג (ט) וְהוּא קָנָה שָׁם עֵרוּב וְכוּ׳. עַיֵּן מַה שֶׁכָּתַבְנוּ לְעֵיל בְּסָעִיף קָטָן ב׳:

א (א) בְּמִזְרַח בֵּיתוֹ בַּשָּׂדֶה. רְצוֹנוֹ לוֹמַר, שֶׁהָיָה בַּשָּׂדֶה בְּמִזְרַח בֵּיתוֹ בְּעֵת שֶׁקָּדַשׁ עָלָיו הַיּוֹם: (ב) וְאָמַר לִשְׁלוּחוֹ. (ג) מִבְּעוֹד יוֹם: (ג) הָעֵרוּב וְכוּ׳ אֵינוֹ כְּלוּם וְנִשְׁאָר וְכוּ׳. דְּכֵיוָן (ג) דְּקָדַשׁ עָלָיו הַיּוֹם

שַׁעַר הַצִּיּוּן

ב (ד) רַשִׁ״י בַּמִּשְׁנָה (נב: ד״ה הוא), וְכֵן כָּתְבוּ הָרִיטְבָּ״א (נב.) וְהָרַשְׁבָּ״א (שם), הוּבָא בְּהָרַב הַמַּגִּיד (פ״ז ה״ח). וּבְבַ״ח וּבֵית מֵאִיר כָּתְבוּ דְּכָל הַפּוֹסְקִים חוֹלְקִין בָּזֶה, וְלֹא מְצָאתִי בְּהָדְיָא אֶלָּא אֵלּוּ, וְאוּלֵי דַּעְתָּם מִפְּנֵי שֶׁהָעְתִּיקוּ כֻּלָּם לְשׁוֹן הַגְּמָרָא: (ס) רַשִׁ״י בַּמִּשְׁנָה (שם) וְהָרַשְׁבָּ״א הַנַּ״ל: א (ג) רַשִׁ״י (ס. ד״ה ואמר): (ג) רַשִׁ״י (שם ד״ה ואסור):

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah

הִלְכוֹת עֵרוּבֵי תְּחוּמִין סִימָן תיא תיב תיג

רעח.

מֵהָלְאָה לְבֵיתוֹ בְּעִנְיָן שֶׁהוּא רָחוֹק מִמֶּנּוּ יוֹתֵר מֵאַלְפַּיִם וּבֵיתוֹ קָרוֹב לוֹ בְּתוֹךְ אַלְפַּיִם, הָעֵרוּב אֵינוֹ כְּלוּם (ח) * וְנִשְׁאַר לוֹ שְׁבִיתַת בֵּיתוֹ. נָתַן הָעֵרוּב בְּעִנְיָן שֶׁהוּא לוֹ בְּתוֹךְ אַלְפַּיִם, אַף עַל פִּי [ב]שֶׁגַּם בֵּיתוֹ לוֹ בְּתוֹךְ אַלְפַּיִם, (ד) קָנָה שְׁבִיתָה בִּמְקוֹם עֵרוּבוֹ וְלֹא בְּבֵיתוֹ:

ב הָרֹא״ש שָׁם (פ״ה סי׳ יא), וּמִשְׁנָה (ס.) אַגַּב דְּנָקֵט בְּרֵישָׁא לְעֵרוּבוֹ יוֹתֵר, נָקֵט נַמִּי בְּסֵיפָא יוֹתֵר.

תיב דִּין הַחוֹלֵק עֵרוּבוֹ. וּבוֹ סָעִיף אֶחָד:

א [א]עֵרַב חֲצִי הַיּוֹם הָרִאשׁוֹן לְרוּחַ צָפוֹן, וְהַשֵּׁנִי לְרוּחַ דָּרוֹם, שֶׁטָּעָה (א) וְהָיָה סָבוּר שֶׁאֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹת כֵּן, [ב]אוֹ שֶׁאָמַר לִשְׁנַיִם עָרְבוּ עָלַי, אֶחָד עֵרַב עָלָיו לַצָּפוֹן וְאֶחָד לַדָּרוֹם, אִם הִנִּיחַ כָּל אֶחָד עֵרוּבוֹ בְּסוֹף אַלְפַּיִם (ב) לֹא יָזוּז מִמְּקוֹמוֹ, שֶׁאֵין יָדוּעַ אֵיזֶה עֵרוּב קָנָה לוֹ. וְאִם לֹא נָתְנוּ הָעֵרוּבִים בְּסוֹף אַלְפַּיִם, הוֹלֵךְ מַה שֶּׁאֶפְשָׁר לוֹ לֵילֵךְ מִכֹּחַ שְׁנֵיהֶם. כֵּיצַד, נָתַן כָּל אֶחָד עֵרוּבוֹ לְסוֹף אֶלֶף מִבֵּיתוֹ, (ג) יֵשׁ לוֹ אֶלֶף אַמָּה מִבֵּיתוֹ לְכָל אֶחָד מֵהָעֵרוּבִים. נָתַן אֶחָד לַמִּזְרָח לְסוֹף אֶלֶף, וְהַשֵּׁנִי לַמַּעֲרָב לְסוֹף חֲמֵשׁ מֵאוֹת, הוֹלֵךְ לַמַּעֲרָב אֶלֶף מִכֹּחַ מַה שֶּׁשִּׁיֵּר לוֹ הָעֵרוּב שֶׁבַּמִּזְרָח, וּלְמִזְרָחוֹ אֶלֶף וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת מִכֹּחַ מַה שֶּׁשִּׁיֵּר לוֹ הָעֵרוּב שֶׁבַּמַּעֲרָב:

א מִשְׁנָה עֵרוּבִין ל״ח (ע״א) וּבְרַיְיתָא דַּף נ׳ (ע״ב) וְהָרַמְבַּ״ם פֶּרֶק ח׳ מֵהִלְכוֹת עֵרוּבִין (ה״א). ב שָׁם בִּבְרַיְיתָא (נ:).

תיג דִּין הַמְעָרֵב לְרַבִּים. וּבוֹ סָעִיף אֶחָד:

א * [א]הַמְעָרֵב (א) לָרַבִּים מִשֶּׁלּוֹ, אוֹמֵר הֲרֵי עֵרוּב זֶה בִּשְׁבִיל כָּל בְּנֵי הָעִיר, [ב]וּבִלְבַד שֶׁיְּהֵא בּוֹ (ב) מְזוֹן שְׁתֵּי סְעוּדוֹת (ח) (ג) * לְכָל אֶחָד, וְכָל מִי שֶׁיִּרְצֶה יִסְמֹךְ עָלָיו. [ג]וְצָרִיךְ לְזַכּוֹת לָהֶם עַל יְדֵי אַחֵר הָרָאוּי,

א מִשְׁנָה עֵרוּבִין פ״ב (ע״א). ב שָׁם (ע״ב) בַּמִּשְׁנָה. ג שָׁם בַּגְּמָרָא פ׳ (ע״א), כְּרַב וּכְרַב נַחְמָן.

בְּאֵר הַיטֵב

אֲפִלּוּ צִוָּה לַשָּׁלִיחַ לְעָרֵב מִשֶּׁלּוֹ, הֲרֵי קְפִידָא וְאֵינוֹ עֵרוּב. מָגֵן אַבְרָהָם (ס״ק יט):

א (ח) וְנִשְׁאַר. עַיֵּן סִימָן ת״ח סָעִיף ד׳ דַּאֲפִלּוּ הִנִּיחַ בְּעַצְמוֹ חוּץ לְאַלְפַּיִם דְּיֵשׁ לוֹ שְׁבִיתַת בֵּיתוֹ. עַיֵּן טַ״ז (סק״א):

א (ח) לְכָל. לְעֵיל סִימָן שס״ח סָעִיף ג׳ כָּתַב דִּינֵי עֵרוּבֵי חֲצֵרוֹת, וְכָתַב שָׁם

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

רָחוֹק מֵעֵרוּבוֹ יוֹתֵר מֵאַלְפַּיִם, נִמְצָא שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לֵילֵךְ וְלִטְּלוֹ, וְכֵיוָן דְּאֵינוֹ עֵרוּב, מִמֵּילָא נִשְׁאָר עַל שְׁבִיתַת בֵּיתוֹ. וְלֹא דָמֵי לְסִימָן ת״ט סָעִיף י״א דְּאָמְרִינַן לֹא יָזוּז מִמְּקוֹמוֹ, דְּהָתָם הָיָה בָּא בַּדֶּרֶךְ וְלֹא נִיחָא לֵיהּ דְּלִיקְנֵי שְׁבִיתָה בִּמְקוֹמוֹ, אֲבָל עוֹמֵד בְּבֵיתוֹ אוֹ בִּתְחוּם בֵּיתוֹ וַדַּאי נִיחָא לֵיהּ דְּלִיקְנֵי שְׁבִיתָה בְּבֵיתוֹ כְּשֶׁאֵין עֵרוּבוֹ עֵרוּב. וְיֵשׁ אוֹמְרִים, דְּהָכָא הַטַּעַם מִשּׁוּם דְּהַשָּׁלִיחַ פָּשַׁע שֶׁהִנִּיחַ הָעֵרוּב בְּחוּץ לַתְּחוּם מֵהַמְשַׁלֵּחַ, וְיָכוֹל לוֹמַר לוֹ לְתַקּוּנֵי שְׁדַרְתִּיךְ וְלֹא לְעַוּוּתֵי, וְהָוֵי לֵיהּ כְּאִלּוּ לֹא עֵרַב כְּלָל. וּלְטַעַם זֶה אַף אִם הָיָה בַּדֶּרֶךְ, בִּכְהַאי גַּוְנָא גַּם כֵּן לֹא הִפְסִיד שְׁבִיתַת מְקוֹמוֹ שֶׁהָיָה בָּהּ בְּעֵת שֶׁקָּדֵשׁ הַיּוֹם. וְנִרְאֶה דִּלְעֵת הַצֹּרֶךְ (ג) יֵשׁ לִסְמֹךְ עַל זֶה לְהָקֵל: (ד) קָנָה שְׁבִיתָה וְכוּ׳. שֶׁהֲרֵי עָשָׂה שְׁלִיחוּתוֹ, וְנֶחֱשָׁב לוֹ הָאַלְפַּיִם מִשָּׁם:

א (א) וְהָיָה סָבוּר שֶׁאֶפְשָׁר וְכוּ׳. רְצוֹנוֹ לוֹמַר, לֵילֵךְ שַׁחֲרִית כָּאן וְעַרְבִית כָּאן, אֲבָל בֶּאֱמֶת אֵין עֵרוּב לַחֲצִי שַׁבָּת, וְכֵיוָן שֶׁהוּא הִנִּיחַ בִּשְׁנֵי מְקוֹמוֹת וְנִתְכַּוֵּן לִשְׁתֵּיהֶן, וְהָאַחַת הוּא דְּקָנְתָה לוֹ וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ אֵי זוֹ הִיא, נוֹתְנִין עָלָיו חֻמְרֵי זוֹ וְחֻמְרֵי זוֹ: (ב) לֹא יָזוּז מִמְּקוֹמוֹ. מִבֵּיתוֹ, וַאֲפִלּוּ כִּבְנֵי עִירוֹ אֵינוֹ, דְּהָא לֹא נִתְכַּוֵּן לִקְנוֹת שְׁבִיתָה אֶלָּא בִּמְקוֹם הָעֵרוּבִין, וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ אֵיזֶה מֵהֶן קָנָה, וְעַל כֵּן עֵרוּב הַדָּרוֹם מַפְסִידוֹ אַלְפַּיִם שֶׁל צָפוֹן וְעֵרוּב הַצָּפוֹן מַפְסִידוֹ אַלְפַּיִם שֶׁל דָּרוֹם: (ג) יֵשׁ לוֹ אֶלֶף אַמָּה כוּ׳. דְּמִמַּה נַּפְשָׁךְ מֵאֵיזוֹ עֵרוּב שֶׁקָּנָה יֵשׁ לוֹ אַלְפַּיִם אַמָּה, וְכָאן אֵין מֵעֵרוּב זֶה לְעֵרוּב זֶה אֶלָּא אַלְפַּיִם. וְחוּץ לְהָעֵרוּבִין אֵינוֹ יָכוֹל לָלֶכֶת אֲפִלּוּ פְּסִיעָה אַחַת, דִּבְכָל אֶחָד נֹאמַר שֶׁמָּא הָעֵרוּב שֶׁכְּנֶגְדּוֹ קָנָה לוֹ וְכָלָה כָּאן הָאַלְפַּיִם:

א (א) לָרַבִּים מִשֶּׁלּוֹ אוֹמֵר וְכוּ׳. וְגַם בְּנָתְנוּ כָּל אֶחָד בִּפְנֵי עַצְמוֹ, כְּשֶׁמַּנִּיחַ אֶחָד בִּשְׁבִילָם צָרִיךְ לוֹמַר בְּשָׁעָה שֶׁמַּנִּיחַ שֶׁהוּא מַנִּיחַ לְשֵׁם עֵרוּב לְכָל בְּנֵי הָעִיר, וּכְדִלְעֵיל בְּסִימָן ת״ט סָעִיף ח׳ בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה (ס״ק נא), אֶלָּא דִּכְשֶׁנּוֹתֵן עֵרוּב מִשֶּׁלּוֹ בִּשְׁבִיל כֻּלָּם צָרִיךְ לְזַכּוֹת מִתְּחִלָּה עַל יְדֵי אַחֵר בִּשְׁבִילָם קֹדֶם שֶׁמַּנִּיחוֹ: (ב) מְזוֹן שְׁתֵּי סְעוּדוֹת. וַאֲפִלּוּ בְּלִפְתָּן לִמְזוֹן שְׁתֵּי סְעוּדוֹת סַגִּי, וּכְדִלְעֵיל בְּסִימָן ת״ט סָעִיף ז׳: (ג) לְכָל אֶחָד. וְלֹא דָמֵי לְעֵרוּבֵי חֲצֵרוֹת דְּבִמְזוֹן שְׁתֵּי סְעוּדוֹת לְכֻלָּם סַגִּי, (ח) דְּשָׁם הָעֵרוּב הוּא מִשּׁוּם

בֵּאוּר הֲלָכָה

לִקְנוֹת שְׁבִיתָה, עַיֵּן שָׁם. וְאֵינוֹ דּוֹמֶה לְסִימָן ת׳ הַנַּ״ל לְעִנְיָן יָשָׁן, דְּשָׁם הֲלֹא בָּא בַּדֶּרֶךְ וְקוֹנֶה שְׁבִיתָה מִמֵּילָא בִּמְקוֹמוֹ שֶׁהוּא שׁוֹבֵת, לְאַפּוּקֵי בָּזֶה שֶׁהוּא עוֹמֵד בְּעִירוֹ וְרוֹצֶה לַחֲזֹר וְלָלוּן בְּעִירוֹ אֶלָּא שֶׁהָיָה בְּעִדָּן חֲשֵׁכָה עַל הַתְּחוּם, בְּעִינַן שֶׁיְּכַוֵּן לִקְנוֹת שָׁם שְׁבִיתָה, וּפָשׁוּט:

א * וְנִשְׁאַר וְכוּ׳. עַיֵּן בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה (סק״ג) מַה שֶּׁכָּתַבְנוּ לְחַלֵּק מֵהָא דְּסִימָן ת״ט (סי״א), דִּכְשֶׁעוֹמֵד בְּבֵיתוֹ וַדַּאי נִיחָא לֵיהּ דְּלִקְנֵי וְכוּ׳. וּלְטַעַם זֶה, אֲפִלּוּ הִנִּיחַ בְּעַצְמוֹ הָעֵרוּב חוּץ לַתְּחוּם גַּם כֵּן נִיחָא לֵיהּ דְּלִקְנֵי שְׁבִיתַת בֵּיתוֹ כְּשֶׁלֹּא יָחוּל הָעֵרוּב שֶׁהִנִּיחַ מִחוּץ לַתְּחוּם, וּמַה שֶּׁאֵין כֵּן לְפָרוּשׁ הַיֵּשׁ אוֹמְרִים שֶׁהוּבָא בַּמִּשְׁנָה בְּרוּרָה וְהוּא דַּעַת הָרַבֵּנוּ יוֹנָתָן (יח. ד״ה מתני׳), אִם הִנִּיחַ בְּעַצְמוֹ הָעֵרוּב חוּץ לַתְּחוּם לֹא יָזוּז מִמְּקוֹמוֹ. וְהִנֵּה רָאִיתִי בַּלְּבוּשׁ (ס״א) שֶׁמַּשְׁוָה דַּעַת רַבֵּנוּ יוֹנָתָן עִם רַשִׁ״י (ס. ד״ה ואסור), דְּהַיְנוּ שֶׁגַּם רַבֵּנוּ יוֹנָתָן יִסְבֹּר שֶׁכְּשֶׁהוּא בִּתְחוּם בֵּיתוֹ, אֲפִלּוּ הִנִּיחַ בְּעַצְמוֹ הָעֵרוּב חוּץ לַתְּחוּם גַּם כֵּן לֹא אִבֵּד שְׁבִיתַת בֵּיתוֹ. וְלַעֲנִיּוּת דַּעְתִּי אִי אֶפְשָׁר לוֹמַר כֵּן בְּדַעַת רַבֵּנוּ יוֹנָתָן, עַיֵּן שָׁם (יח:) בְּדִבּוּר הַמַּתְחִיל חוּץ לַתְּחוּם סַלְקָא דַּעְתָּךְ. וְדַע דִּבְאוֹר זָרוּעַ (ח״ב הל׳ עירובין סי׳ קסה) אִיתָא שֶׁגַּם רַב אַחַאי גָּאוֹן וְרַבֵּנוּ שְׁמוּאֵל בֶּן נַטְרוֹנַאי גַּם כֵּן פְּלִיגִי עַל רַשִׁ״י בָּזֶה, וְדַעְתָּם דִּכְשֶׁהִנִּיחַ בְּעַצְמוֹ חוּץ לַתְּחוּם, אִבֵּד גַּם כֵּן שְׁבִיתַת בֵּיתוֹ וְלֹא יָזוּז מִמְּקוֹמוֹ, וְהַטַּעַם בְּעִנְיָנֵנוּ הוּא מִשּׁוּם דְּנַעֲשָׂה עַל יְדֵי שָׁלִיחַ, וְכִסְבָרַת רַבֵּנוּ יוֹנָתָן עַיֵּן שָׁם [וְעַיֵּן (בְּהַגָּ״ה) [בְּהַגָּהוֹת אָשֵׁרִי] (פ״ה סי׳ יא) שֶׁהֶעְתִּיק דִּבְרֵיהֶם אֶלָּא שֶׁקִּצֵּר מְאֹד]. וְכֵן הוּא גַּם כֵּן דַּעַת רַאֲבַ״ן (קנז: ד״ה וזה דין), וְהוּבָא בְּאֵלִיָּה רַבָּה בְּסִימָן ת״ח (סק״ה). וּמִכָּל מָקוֹם לְמַעֲשֶׂה נִרְאֶה דְּיֵשׁ לְהָקֵל כִּסְבָרַת רַשִׁ״י, שֶׁכֵּן הֶעְתִּיקוֹ הָרַמָּ״א לַהֲלָכָה בְּסִימָן ת״ח סָעִיף ד׳ וּכְהָרַב הַמַּגִּיד (פ״ו ה״ה), וְאַף דְּמֵהָרַמְבַּ״ם שֶׁמְּצַיֵּן שָׁם אֵין רְאָיָה מֻכְרַחַת דְּיִסְבֹּר כֵּן, שֶׁלֹּא כָּתַב רַק שֶׁאֵינוֹ עֵרוּב, וּמִכָּל מָקוֹם אֶפְשָׁר דְּאִבֵּד שְׁבִיתַת בֵּיתוֹ גַּם כֵּן כִּי הָרְאָה שֶׁלֹּא נִיחָא לֵיהּ, מִכָּל מָקוֹם אֵין לְהַחְמִיר, שֶׁכֵּן הוּא גַּם כֵּן דַּעַת הַתּוֹסָפוֹת בְּדַף מ״ט עַמּוּד ב׳ דִּבּוּר הַמַּתְחִיל וַאֲפִלּוּ, עַיֵּן שָׁם, וְכֵן הוּא גַּם כֵּן דַּעַת הָרִיטְבָּ״א (מט: ד״ה אמר רב, ס. ד״ה מתני׳) כְּרַשִׁ״י:

א * הַמְעָרֵב לְרַבִּים וְכוּ׳. עַיֵּן בִּפְרִי מְגָדִים (א״א סק״א) שֶׁכָּתַב, דִּכְשֶׁמְּקַבֵּץ לְעֵרוּבֵי תְחוּמִין אֵין צָרִיךְ לְהַנִּיחָם בִּכְלִי אֶחָד. וּפָלָא, דְּבָרַמְבַּ״ם פֶּרֶק ו׳ מֵהִלְכוֹת עֵרוּבִין (הל׳ יח) מְבֹאָר לְהִפּוּךְ:

* לְכָל אֶחָד. וּפָשׁוּט דַּאֲפִלּוּ אֵין בּוֹ מְזוֹן שְׁתֵּי סְעוּדוֹת לְכָל בְּנֵי הָעִיר רַק לְמִקְצָתָן, גַּם כֵּן יוּכַל לְעָרֵב, אַךְ שֶׁיֹּאמַר שֶׁאֲנִי מַנִּיחוֹ לְעֵרוּב בִּשְׁבִיל

שַׁעַר הַצִּיּוּן

(ג) שֶׁגַּם דַּעַת רַב אַחַאי גָּאוֹן וְרַבֵּנוּ שְׁמוּאֵל בֶּן נַטְרוֹנַאי (מובא באור זרוע ח״ב סי׳ קסה) כְּרַבֵּנוּ יוֹנָתָן (יח: ד״ה מתני׳), וְכֵן הָרַאֲבַ״ן (קנז: ד״ה וזה דין) שֶׁמַּחְמִיר גַּם כֵּן בְּהִנִּיחַ [בְּ]עַצְמוֹ חוּץ לַתְּחוּם, עַל כָּרְחָךְ דִּסְבִירָא לֵיהּ גַּם כֵּן כְּטַעַם רַבֵּנוּ יוֹנָתָן:

א (ח) טַ״ז (סק״א) וְתוֹסֶפֶת שַׁבָּת (סק״א) וּבִרְכֵּי יוֹסֵף (סק״א):

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah